

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Кара-Чыраанская средняя общеобразовательная школа
Сут-хольского кожууна Республика Тыва

Рассмотрено:
Руководителем ШУМО:
А.С. Ховалыг /Ховалыг А.С./
Протокол №1
« 31 » августа 2024 г

Согласовано
ЗД по УВР
Р.Ю. Кара-оол /Кара-оол Р.Ю./
Протокол №1
« 31 » августа 2024 г

Утверждено
Директор школы: О.Б. Ондар /О.Б. Ондар/
Приказ №100
« 31 » августа 2024 г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному языку
для 2 класса
на 2024-2025 учебный год

с. Кара-Чыраа-2024 г

2-ги класска тыва дылдын чижек программы.

Тайылбыр бижик.

2-ги класстын тыва дыл программанын Тыва Республиканын ниити ооредилгезининге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле куруне стандарттарынга дууштур Игорь Чагович Эргил-оол, Эртине Деспижековна Ондар, Наталья Чоодуевна Дамбаны-биле тургускан. Ук программа Тыва Республиканын ооредилге, эртем болгаш аныктар политиказынын яамызынын ооредилге-методиктиг човулелинниң чопшээрели-биле 2008 чылда чырыкче парлаттынып үндүртүнгөн.

Ооредилгиг план Э.Д.Ондарның «Методиктиг сүмелериниң» (Дөрт чылдыг эге школаның 2-ги класстын «Тыва дыл» ному-биле ажылдаар башкыларга дузаламчы. Ном дузазы-биле ажылгаттынмышаан, уругларның шингээди алган билиглерин, мергежилдерин, чаңчылдарын тыва дыл программанын негелделеринге дүүштүр эге класс башкыларынга А.А.Алдын-оолдун «Диктантылар болгаш эдертиглер чындозы»- биле хынаарын сүмелеп турар. Тыва Республиканын ниити ооредилгезиниң национал девискээр кезээ 2-ги класс оореникчилериниң ниити сайзыралынче, оларның билииниң практиктиг болурунче угланмышаан, программаны тургузарда эртемнин, дес-дараалашканын, көргүзүлгүнүн болгаш коммуникативтиг принциптерге даянып база уругларның назы-харын барымдаалап тургаш тургускан.

2-ги класска И.Ч.Эргил-оолдун, Н.Ч.Дамбанын, Н.М.Ондарның «Тыва дыл» номун Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал ооредилге яамызы бадылап, 2020 чылда парладып үндүргөн.

Ниитизи-биле программа эзугаар 2-ги класска тыва дыл неделяда 1 шак, чылда 34 шак кылдыр бердинген.

1-ги улдуң- 8 шак

2-ги улдуң- 8 шак

3-кү улдуң- 10шак

4-кү улдуң- 8шак

1-4 класстарга төрөөн дыл үстүкү класстарга өөренир тыва дыл болгаш литература эртемнериниң белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

2-ги класска тыва дылды өөредириниң кол сорулгалары :

1. Уругларны меделердини-биле шын номчуур, бижир болгаш шын чугааланыр кылдыр өөредир;
 2. Оларга төрөөн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни бээр;
 3. Уругларны ном ажыглаарыга чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонургалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлүн хайныктырар;
 4. Номчулга болгаш бижилге-биле холбаштыр бойдушту, ниитилел амыдыралын хайгаараарыга үндөзилээш, өореникчилерни материалистиг үзел-бодал-биле чепсеглээр;
 5. Уругларны мораль болгаш этика талазы-биле кижизидер;
 6. өөренип турар чүүлдерни сайгарып, бөлүктөп деңнеп, түннеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарыга өореникчилерни чаңчыктырар.
- өореникчилерниң билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чаңчылдарыга кол негелделер.

өореникчилер 2-ги класс дооскаш, дараазында билиглерни алган турар:

Тыва алфавиттиң үжүктери, ажык болгаш ажык эвес үннерниң демдектери: кыска, узун, өк-биле адаар үннер, күштүг, дүлей болгаш кошкак дүлей ажык эвес үннер, ыткыр кошкак ажык эвес үннер; сөстү көжүрериниң дүрүмнери; чүвелерни, оларның шынарын, кылдыныын көргүзөр сөстөрни бот-боттарындан ылгап билири; домактың чугула кижигүннерин тып билири; домак биле сөзүгледи, сөзүгледиң хевирлерин ылгап билири.

өореникчилерниң чедип алган турар мергежилдери:

- сөстөрни, домактарны болгаш 30-40 хире сөстүг сөзүглелдерни артык үжүктөр кирибейн, херек үжүктөрни кагбайн, хажыдышышкын чокка, арыг, чараш болгаш шын бижир;
- сөстөрни слогтарга чарар, слогтар эзугаар көжүрер;
- кижилерниң аттарын, хоорайлар, суурлар, хемнер болгаш черлер аттарын улуг үжүк-биле бижир;
- өк-биле адаар ажык үннерлиг сөстөрни кадыг демдек-биле бижир(ь);
- саннар, шеттер дээн чергелиг сөстөргө ийи үжүктү дакпырлап бижир;
- фонетиктиг сайгарылганы күүседип билир;
- -ла, -ле, -на, -не, -даа деп артынчыларны дефис-биле бижир;
- сөске шын айтырыг салгаш, ооң дузазы-биле чүвени илередир, чүвениң демдээн илередир, чүвениң кылдыныын илередир сөстөрни тодарадыр;
- домакка сөстөрни шын харылзаштырар; кол сөс болгаш соглекчини тодарадыр;
- домактың эгезин улуг үжүктү хереглээр, сөөлүнге улуг сек, кыйгырыг, айтырыг демдектерин салыр;
- айтырыглар эзугаар 40-70 хире сөстүг сөзүгледиң эдертин бижир, бердинген темага 5-6 сөстүг домактарны тургузар болгаш бижир.

2-ги класска тыва дыл программанын шингээткениниң түңнелинде

өореникчилерниң личностуг хевирлеттинген турары:

- Төрөөн дылыны харылзажырынын база мээ – меделеривистиң шынарын көргүзөрүниң колчепсээ;
- Төрөөн дыл национал культуравыстың кол болушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдың бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чөптүг ажыглап билири.;

- Төрээн дылын улаштыр өөрениринге сонургалын оттурары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдың уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.

Өөреникчилерниң билишиниң хевирлеттинери:

- Төрээн дылын сайзырадырынга, ону кадагалап арттырырынга өөреникчинин бот киржилгези;
- Аас чугаага дылдың уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраы.

Өөреникчилерниң предметтиг хевирлеттинген турары:

- Чаа материалды ханы билип алырынче угланган ажылдарны; номчулга, бижилге, уругларны янзы –бүрү бот- ажылдары, чугаасайзырадылгазы.
- үннер болгаш үжүктөрни ылгап билири.
- Ажык болгаш ажык эвес үннерни ылгап билири.
- Сөстөрни слогтарга чарары.
- Сөстү шын көжүрүп билири.
- Алфавитте үжүктөрниң туружун болгаш ооң ужур-дузазын билири.
 - Медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын ылгап болгаш чогаадып билири.
 - Домактың чугула кижигуннерин тып болгаш шыйып билири.
 - Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билири.
- Сюжеттиг чуруктар-биле чугаа сайзырадырының ажылдарын чорудары.
- Домак болгаш харылзаалыг чугааны ылгап билири.
- 40-70 хире сөстен тургустунган эдертигни бижиири.

Өөреникчилерниң билишиниң хевирлеттинери:

- Төрээн дылыны бүгү үннерин болгаш үжүктөрүн, оларның кол ылгалын билген турар ужурлуг.
- Сөстөрдө үннерни ылгап, оларның туружун тодарадып билер.
- Ажык, ажык эвес үннерни болгаш үжүктөрүн, кыска, узун ажык үннерни болгаш үжүктөрүн бот-боттарындан ылгап шыдаар.
 - Домактарның болгаш сөстөрниң анализ-синтезтиг сайгарылгазын кылып, домактардан сөстөрни ылгап тывар.
 - Сөстөрни слогтарга чарып болгаш слог аайы-биле көжүрүп билер.
 - Алфавиттиң үжүктөрүн , оларның туружун билер.
 - Домактарның чугула кижигуннерин тып болгаш шыйып билер.
- Бижимел болгаш парламал шрифти-биле бижиттинген сөстөрни, домактарны иштинде слогтап адап тура, шын дүжүрүп бижиири.
- Домак эгезинге улуг үжүктү бижиир, сөөлүнге улуг секти, айтырыг, кыйгырыг демдектерин херек таварылгаларда салып билер.
- Хуу чүве аттарынга улуг үжүк бижиир.
- Төрөл сөстөрни бөлүктөп, тып билер болгаш дазылын аңгылап билер.
- Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билер.
- Харылзаалыг чугаа тургузуп билер.
- 40-70 сөстен тургустунган эдертигни бижип билер.

Өөреникчилерниң метапредметтиг хевирлеттинген турары:

А) Регулятивтиг

Чогуур деңгелге хевирлеттинген турар ужурлуг чүүлдери:

- өөренип турар эртеминиң тема, бөлүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- башкының удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны күүседип өөренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыраар.

өөреникчилерниң хевирлеттинген турары:

- өөренген темазынга алган билиглерин түңнөп болгаш үнөлөп билирин боттандыраары;
- тыва дылдың негелдери-биле өөренип алган дүрүмнөрин ажыглап билири.

Б) Медерелдиг (познавательные)

Чогуур деңгелге хевирлеттинген турар ужурлуг чүүлдери:

- өөрөдилге даалгаларын күүседип турар үеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунуң назы-харынга дүүштүр янзы-бүрү словарьларга, справочниктерга даянып билири;
- дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүрү схемаларны, модельдерни, символ- демдектерни ажыглап билири

- белен таблицаларны,схемаларны, сөзүглелдерни немээри
- дылдың адырлары: үн, үжүк, сөс тургузуу, чугаа кезээ, домак кезигүнү, бөдүүн домак дугайында алган билиглерин деңнеп, бөлүктөп, тып, ажыглап билири;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, бөлүктөп,түңнеп билири;
- сөсте орфограммаларны янзы-бүрү аргалар-биле хынап билири;
- номчаан сөзүглелдериниң кол утказын ылгап үндүрери;
- бодунуң чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыңнакчыга дамчыдып билири;
- өөреникчилерниң билииниң хевирлеттинген турары болгаш өөренип алыр аргалары:
- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;
- болушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) *Коммуникативтиг*

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар ужурлуг чүүлдери:

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;
- аңгы-аңгы бодалдарны өөренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредери;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;
- билдинмес чүүлдеринге айтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- өөреникчилерниң билиглериниң хевирлеттинген турары болгаш өөренип алыр аргалары:
- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;
- удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары
- Тыва дылдын программазын тургузарда тургустунуп келген бергедээшкиннер.

Программада бердинген темалар номда материалдар-биле колдуунда дүгжүп турар. Номда бербээн темалар: «Логиктиг ударение дугайында ниити таныжылга», «Ээлдек-эвилең болурунуң дүрүмнери. Четтиргенин илередири. Таныжарда ажыглаар сөстөр болгаш домактар». Номда кичээлдерниң кызыгаарлаттынмааны, «Методиктиг сүмелер» чаа программа-биле дүүшпейн турары, чаа негелделерге дүгжүп турар электроннуг материалдар чогу бергедээшкиннерни тургузуп турар.

Тыва дыл 2 класс
Календарь-тематиктиг план

Эрттирер хуну		Программаның адыры	Кичээлдин темазы	Арын	Шагы	Кичээл хевири	Кичээлдин сорулгазы	Грамматиктиг хевирлер	өөреникчиниң билииниң деннелинге негелделер	Немелде берип болур билиглер	Хыналданың хевирлери	Онаалга
план	факт											
03.09		Катаптаашкын(4ш)	Домак. Ун, ужук	4	1	Катаптаашкын	Аас болгаш бижимел чугаа. Аас чугааны дыннап билири. Бижикке домакты шын бижип билири.	1-ги класска алган билиглерин катаптаар.	Билири: домак дугайында болгаш оон хевирлерин; аас чугаадан домакты ылгаары, бижикке шын илередири; Кылып билири: Айтырыгларда кирип турар сөстөрни ажыглап тургаш, домактарны шын тургузуп билири, сөстөрни слогтарга чарары; домактарның шын бижиририниң дүрүмнери.	Сюжеттиг чурук «Сентябрь 1»	Айтырыглар, Бот ажыл	М.2 ар.4
			Домак болгаш сөс. Домак схемазы	5	1	Катаптаашкын	Домак дугайында болгаш оон хевирлерин; аас чугаадан домакты ылгаары, бижикке шын илередири. Домак сөстөрдөн тургустунар.	Медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын ылгаары.		Сюжеттиг чурук «Тараа ажаалдазы»	Айтырыглар, домак чогааттырар	М.6 ар.6 Дүрүм ар.5
			Домактарны шын тургузары	6-7	1	катаптаашкын	Домактарны шын тургузары, сөстөрни слогтарга чарары; кижилернин аттарын улуг ужук-биле бижири	Домак иштинде сөстөрниң аразында харылзаазы, бижик демдектерин хереглээри.		Сюжеттиг чурук «Школачылар» ,карточкалар	Айтырыглар, Бот-ажыл	М.9 ар.7
			Кирилде хыналда ажыл. Диктант.		1	Ниити билиглерин хынаары	Домак дугайында билиглерин хынаары	өөренип эрткен дүрүмнерин билирин хынаары.				
10.09		Үннер болгаш үжүктөр .	Ажык үннер болгаш үжүктөр.	7-8	1	Чаа материалды тайылбырлаары	Кичээл эгезинде частырыглар-биле ажылды чорудар. Ажык үннернин үжүктөрүн сактып алыры, оларны шын адап, ажык эвес үжүктөрдөн тода ылгап өөредир, үн анализин кылдыртыр; сөстөрнин шын адалгазын хайгаараарын сайзырадыр; кежээ чорукка өөредир.	үннер болгаш үжүктөрни ылгап билири.	Билири: Ажык болгаш ажык эвес үннерни билири, сөстөрниң утказын ылгаарынга үннерниң ролу. Кылып билири: үн-үжүк анализин күүседип билири, үннерни болгаш үжүктөрни ылгап билири.	Предметтиг чуруктар, аас-биле оюннар.	Шилилгелиг диктант.	М.14 а.8
			Ажык эвес үннер болгаш	8-9	1	Чаа материалды	Аж. Болгаш аж. эвес үннернин үжүктөрүн тус-тузунда сактып ап, бот-боттарындан ылгап билири;	Ыгыткыр болгаш дүлей, күштүг болгаш		Карточкалар, таблица	Айтырыг, тест, бот-	М.23 а.12

			үжүктөр			тайылбыр арт.	чурук болгаш айтырыглар аайы- биле домактарны шын тургузары(чугаазын сайзырадыры);дузааргак болурунга кижизидер.	кошкак , эжеш, эжеш эвес ажык эвес үннерни ылгап билири			ажыл	
			Ажык болгаш ажык эвес үннер, үжүктөр	10-14	1	Быжыглаа шкын	Ажык болгаш ажык эвес гннернин онзагай демдектерин барымдаалап тургаш, ылгап билеринге билиин ханыладыр, слог тургузарынга ажык үжүктүн ролон көргүзөр тода харыы бээрин, кичээнгейин сайзырадыр,хостуг үезин чөптүг ажыглаарынга чанчыктырар.	Ажык болгаш ажык эвес Уннерни ылгап билири.		Тестилиг карточка лар	Тестилер, бот- ажылдар (номдан)	М.26 а.14
.17.09		Кыскала дыр болгаш узадыр адаар ажык уннер	Кыска болгаш узун ажык үннер	14-15	2	Чаа материалд ы тайылбыр лаары	Узун, кыска ажык үннерни ылгап билири, бижикке оларны шын илередири, узадыр адаар ажык үн сөскө чангыс узун слог болур дээрзин практиктиг таныжылга; чугаазын сайзырадыры; бажынга дуза чедирери.	Кыска, узун адаар ажык үннерни ылгап билири	Билири: Ажык үннерни адалгазының аайы-биле ылгап билири. Кылып билири: Кыска болгаш узун ажык үннерни сөстөргө шын бижири.	Таблица Карточкалар	Айтырыг, бот-ажыл	М. 31 а.15
					1	Быжыглаа шкын	Кыска болгаш узадыр адаар ажык үннерни шингээди алганын быжыглаар;аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыры; эки мөзү- шынарга кижизидер.	Бот-ажыл методу.		Карточкалар	Айтырыгла р,бот-ажыл	Узад ыр адаар ажык үж. 10 сөс бижи ир
24.09		Өк-биле адаар ажык үжүктөрл	Өк-биле адаар ажык үннер	19-20	2	Чаа материал тайылбыры	Кадыг демдек кирген өк-биле адаар ажык үннерлиг сөстөрни кыска болгаш узун аж. Уннерден ылгаары, шын номчуп өөредир.	өк-биле адаар ажык уннернин соонга кадыг демдекти	Билири: Ажык үннерни адалгазының аайы-биле ылгап билири, бижикке	Таблица карточка Компьютер	Айтырыгла р, чуруктуг диктант.	1)Аът ,каът Обт 3

		иг сөстөр					АБТ,КАБТ,ЭБТ,ОБТ деп сөстөрни айтырыглар дузазы- биле өскертип тургаш, шын бижилгезин бьжыглаар.сагынгырын, кичээнгейин, чугаазын сайзырадыр. Эки чаннарга кижизидер.	бижиир болгаш биживес таварылгалары н ооредири.	шын демдеглээри. Кылып билири: Ажык уннернин ужуктеринин соонга кадыг демдек кирип турар 9 состу шингээдири.			домак 2)аьш -чем, чаьс,о ьттуг 3дома к.
1.10				21	1	Бьжыглаа шкын	Ъ кирген өк-биле адаар ажык уннерлиг сөстөрни, оларнын лексиктиг утказын барымдаалап сактып алганын, шын бижилгезин бьжыглаар; аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыр ажылды уламчылаар; эки мөзү-шынарга кижизидер.			Сигналдыг карточка,таблица Ъ кирген сөстөр»	Бот-ажыл Оюн	М.45 ар.21
8.10		Эгезинде т-д деп уннер кирген сөстөр.	Эгезинде т-д кирген сөстөр.	24-25	2	Бьжыглаа шкын.	Дулей болгаш ыыткыр т-д деп ужуктер сөс эгезинге киргенде, шын адап өөредир,уннернин адаар аянын өөреникчилерге билиндирер.Эгезинде т-д кирген сөстөрни шын адап, дыннап, бижип өөрениринге бьжыглаашкын чорудар.	С=с эгезинге т-д деп ужуктерни бижири.	Билири: Сос эгезинге т-д-ны шын номчуп, адап билири. Кылып билири: Состернин адалгазын болгаш бижилгезин деннеп билири.	Таблица. Перфокарталар .	Айтырыглар, бот-ажыл, оюн.	М.59 ар.24 М.63. ар.25
			Т-биле эгелеп бижиир ТЫВА, ТУМАН,ТЫН, ТАЙГА, ТУР деп сөстөр	26	1	Чаа материалдын тайылбыры	Чаёчыл езугаар эгезинге т деп ужук бижиир состер болгаш олардан укталган состер-биле таныштырары.	Чаёчыл езугаар т деп ужук хереглеп бижиир таварылгалар.	Билири: Состерден домактар тургузуп билири. Кылып билири: Чанчылчаан т деп ужук-биле бижиир состерге даянып олардан укталган состерни тургузуп билири.	Таблица	Айтырыглар, перфокарталар.	М.65 ар.26

15.10	Эгезинд е п-б уннер кирген сөстөр	Эгезинде п-б деп ужуктерлиг сөстөр	27	1	Чаа материалды тайылбырлаары	Дулей болгаш ыткыр п-б деп уннерни сөс эгезинге шын адап, бижикке шын илередип билири.	Сос эгезинге п-б бижиир сөстөрни шын адаары, номчууру, бижири.	Билири: Состер эгезинге п-б деп ужуктерни ажыглаарын ылгап билири. Кылып билири: Хой сек орнунга тааржыр ужукту кирип бижири, ажыглаанын тайылбырлап билири.	Сигналдыг карточкалар, «Зоопаркка» деп чурук	Оюн, бот-ажыл	М.70 ар27
		Эгезинде т-д,п-б деп ужуктерлиг сөстөр	28-29	1	Быжыглаашкын	Эгезинде п-б деп уннер кирген сөстөрнин шын бижилгезинге быжыглаашкын, чугазын сайзырадыр.	Бот-ажыл		Адалгага хамаарыштыр оюннар.	Бот-ажыл	Тоолду чугаалаар
22.10	Эгезинд е к-х деп уннер кирген сөстөр(2 ш)	Эгезинде к-х деп ужуктерлиг сөстөр	30-33	2	Чаа материал	К-х деп уннерни сөс эгезинге турда ылгап билири, оларны шын адап, бижикке шын хереглээри.	Сос эгезинге к-х деп ужуктерни хереглээри.	Билири: Чурукта чувелернин аттарын шын адаары, номда созугледди, домактарны номчууру. Кылып билири: к-х деп эжеш ажык эвес уннерни ылгап билири.	Сюжеттиг чурук.	Айтырыглап, оюн.	М.81а р.32 М.83 а.33
5.11		Хыналда диктант		1	Хыналда кичээл.	Эгезинде к-х,т-д,п-б,ф,щ,ц ужуктер кирген сөстөрнин шын бижилгезин шингээдип алганын хынаары.	Дыннап бижип билири	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.		Диктант	
	Катапта ашкын	Частырыглар-биле ажыл		1	Катаптаашкын	Ажык болгаш ажык эвес уннер дугайында алган билиглерин катаптаары, ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири.	уннер болгаш ужуктер деп темага хамаарышкан дурумнерни ажыглаары.		Карточкалар.	Диктантыда частырыгларны дурумнерни ажыглап сайгара	М.84 а.33

12.11	Ф,ц, щ деп уннер болгаш ужуктер	Ф,ц, щ деп уннер болгаш ужуктер	34-35	2	Чаа тема	Орус дылдан улегерлеп алган состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири, словарь курлавырын байыдары, арыг-силиг болурун кижизидери.	Орус дылдан улегерлеп алган состерни	Билири: Аас-биле домактар чогаадып билири, уннер болгаш ужуктерни ылгап билири. Билип алыры: орус дылдан улегерлеп алган состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири.	Тывызыкт ар.	Оюннар, шилилгели г диктант.	М.90 ар.35
19.11	Я деп ужуктуг состер	Я деп ужуктуг состер	36-37	1	Чаа тема	Я деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири, словарь курлавырын байыдары, кичээнгейлиг болурун кижизидери.	Я деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп бижип ооредир	Билири: уннер болгаш ужуктерни ылгап билири. Билип алыры: Я деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири.	Карточк алар	Сигналдыг карточкала р	М. 96 ар. 37
26.11	Э (е) деп ужуктуг состер	Э(е)деп ужуктуг состер.	37-38	1	Чаа тема	Кыска э(е)деп ужуктуг состерни шын адап, дурумун сагып шын бижирин ооредири, аас болгаш бижимел-биле домактар чогаадыры.	Сос эгезинге болгаш ортузунга э(е) шын адап, номчуп, бижип ооредир.	Билири: кыска болгаш узун ажык уннерни адап, номчуп, бижип билири. Билип алыры: сос эгезинге болгаш ортузунга э(е)деп ужуктерни хереглээрин ооредири.	Карточк алар.	Сигналдыг карточкала р.	М100 (ар.39), д\р\мнер.
3.12	Ё деп ужуктуг состер.	Ё деп ужуктуг состер.	39-40	2	Чаа тема	Ё деп ужук кирген состерни шын номчуп, адап, бижип оорениринге чанчыктырары, ийи ун илередир дээрзинге практиктиг таныжылга.	Ё деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири.	Билири: чурукка чугаа тургузуп билири, адаан состер аразындан чаа унну ылгап ундурери. Билип алыры: ё деп ужук ийи ун илередир.	Предмет тиг чурукта р, сигналдыг карточкалар.	Словарьлы г диктант.	М105 (ар.40).
10.12	Ю деп ужуктуг состер.	Ю деп ужуктуг состер.	40-41	2	Чаа тема.	Ю деп ужук кирген состерни шын номчуп, адап, бижип оорениринге чабчыктырары, ийи ун илередир дээрзинге практиктиг таныжылга.	Ю деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири.	Билири: состерден домактар тургузуп билири, адаан состер аразындан чаа унну ылгап ундурери. Билип алыры: ю деп ужукт ийи ун илередир.	Кагдыг ан ужуктер лиг состер.	Словарьлы г диктант.	М109 (ар.42.)

17.12		Хыналда диктант.		1	Билиг ер хынал дазын ын кичээл и.	Я,е,ё,ю деп ужуктер кирген состерни дыннап тургаш шын бижип билирин хынаары.	Я,е,ё,ю деп ужуктер кирген состер.	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.		Диктант.	ооренген дурумнери н катаптаар.
		Частырыглар- биле ажыл.		1	Быжыг лаашк ын.	Диктантыда кылган частырыгларын дурумнер ажыглап тургаш эдери, бодунуё болгаш эжинин ажылын унелеп билири.	ооренген дурумнери.	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.	Кошка болгаш шыырак оореник чилерге таарышт ыр белеткээ н карточка лар.	Домактарн ы болгаш состерни адап тургаш бижиттире ри.	Карточкал ар-биле ажыл.
24.12	Чымчак демдектиг (ь) состер.	Чымчак демдектиг (ь) состер.	42	1	Чаа тема.	Чымчак демдек (ь) тускай ун илеретпес, ажык эвес уннерни чымчак кылдыр адаттынарын илереди деп билиндирери, сос курлавырын байыдары, уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыры.	Орус дылдан улегерлеп алган чымчак демдек (ь) хереглеттинер состер.	Билири: ун-ужук анализин кууседип билири,ажык эвес уннерни шын адап, деннээри. Кылып билири: орус дылдан улегерлеп алган чымчак демдек (ь) хереглээр состерни шын адап,номчуп, бижип иблири.	Предмет тиг чурукта р, ажык эвес ужуктер нин таблицаз ы.	Аас – биле ун-ужук анализин кууседип билирин хынаары.	M112 (ар.43), дурум.
14.01	Слогтар.	Состерни слогтарга чарары.	44- 45	1	Чаа тема.	Состе каш ажык ун барыл, ынча слог бар деп дурум-биле таньштырары, ону практика кырынга ажыглап ооредири, уругларнын аас чугаазын сайзырадыры, бодун культурлуг алдынарын кижизидери.	Состер слогтардан тургустунар.	Билири: домакта состерни шын тургузуп билири,номда мергежилгелерни кичээнгейлиг кууседири. Кылып билири: слогтар канчаар тургустунарынын дугайында билип алыры.	+≠редиг лиг оюннар.	Боттарыны н чогаадып алган состерин слогтарга шын чарары, слогтардан состер	M 118 (ар.45), д\р\м.

		Состерни слогтарга чарары.	46-47	1	Катапт аашкын.	Слог дугайында алган билиглерин катаптаары, состерни слогтарга шын чарып болгаш слогтардан состер тургузуп билирин чедип алыры.				тургузары.	М 122 (ар.46).
21.01	Состу кожурери.	Состу кожурери.	48-50	1	Частырыглар-биле ажыл. Чаа тема.	Чогаадыгга кылган частырыгларын сайгарары, оларны дурумнерни ажыглап эдери, состу слог аайы-биле кожурер деп дурум-биле таныштырары, кожуреринин янзы-буру аргалары-биле таныштырары.	Состу слог аайы-биле кожурери.	Билири: состерни слогтарга чарып билири, слогтардан состер тургузуп билири. Кылып билири: состерни кожуреринин аргаларын ажыглап билири.	Состерни слогтарга чарган схемалар.	Кожуреп болбас состерни сайгартыры.	М132 (ар.51), дурумнер.
		Состу кожурери.	51-53	1	Катапт аашкын.	Состерни кожуреринин дугайында алган билиглерин катаптаары, ону практика кырынга ажыглап билирин чедип алыры.	Состу кожуреринин аргалары.			Бот ажыл.	М137 (ар.53), дурумнер.
28.01	Алфавит.	Алфавит.	54-56	2	Чаа тема.	Алфавит-биле практиктиг таныжылга, алфавитте ужуктерни шын адаары, ооё ужур-дузаны-биле таныштырары.	Алфавит.	Билири: ун болгаш ужукту ылгап билири. Кылып билири: алфавитте ужуктер туружун, шын адаарын билиндирери.	ооредиглиг оюннар.Словарь-биле ажыл.	Ужуктер болгаш оларнын уннерин ылгаарына ажылдар.	Алфавитти доктаадыр, М145 (ар.55). М 146
.4.02	Кым? Чуу? деп айтырылг арга харыылаар состер .	Кым? Чуу? деп айтырылг арга харыылаар состер билег.	57-58	1	Чаа тема.	Чувелерни болгаш оларныё аттарын илередир состер-биле таныштырары, Кым? Чуу? деп айтырылг арга харыылаар состер илередир состерге шын салып билирин ооредири.	Кым? Чуу? деп айтырылг арга харыылаар состер.	Билири: долгандыр турар чуулдерни адап билири. Билип алыры: Кым? Чуу? деп айтырылг арга харыылаар утказын билиндирери.	Сюжеттиг чурук.	Бот ажыл.	М153 (ар.59), д/р\м.

04.02.		Кандыг? деп айтырыгга харыылат тынар состер.	Кандыг? деп айтырыгга харыылаар состернин ужур-дузанын дугайында билиг.	67-68	1	Чаа тема.	Чувелернин ылгавыр демдектерин коргузер состер-биле таныштырары, оларнын ужур-утказын билиндирери.	Кандыг? деп айтырыгга харыылаар состер.	Билири: чугаанын утказын дамчыдып билири, боттарынын хайгааралдарындан чувелернин ылгавыр демдектерин чугаалап билири. Билип алыры: чувелернин шынарын, демдээн, хемчээлин, хевирин коргузер состерни ылгап билири.	ооредиглиг оюннар.	Домак ишгинден кандыг? деп айтырыгга харыылаар состерни тып билиринге ажылдар.	M176 (ар.69)
11.02.			Канчап тур? деп айтырыгга харыылаттынар состер дугайында ниити билиг.	75-76	1	Чаа тема.	Чувелернин кылдыныын коргузер состер дугайында ниити билиг бээри, харыылаар айтырыгларын таныштырары.	Чувелернин кылдыныын коргузер состер.	Билири: сюжеттиг чурукка чугаа тургузуп билири. Кылып билири: чувелернин кылдыныын коргузер состернин ужур-утказын билиндирери.	Боттарынын чуну кылырынга ынаан чугаалаары.	Айтырыгл арга шын харыылаары.	M198 (ар.77)
			Канчанган? Канчап тур? Канчаар? деп айтырыгларга харыылаар состер.	77-78	1	Чаа тема.	Чувелернин кылдыныын коргузер состер дугайында таныштырары, оларны чугаага практика кырынга ажыглап билирин ооредири.				Домактардан чувелер кылдыныын коргузер состерни ылгап билири.	M200 (ар.77)
18.02		Ат болгаш фамилияларга улуг ужук.	Ат болгаш фамилияларга улуг ужук.	85-91	1	Чаа тема.	Кижилернин адын болгаш фамилиязын улуг ужук-биле бижиир дээрзин билиндирер, хуу болгаш ниити аттар-биле практика кырынга таныжары.	Ат болгаш фамилияларга улуг ужук.	Билири: бодунун болгаш чоок кижилеринин дугайында чугаа тургузуп билири. Кылып билири: чаа ооренген дурумунпрактика кырынга ажыглап ооредири	Сюжеттиг чурук.	ооренип эрткен темаларын билири.	M222 (ар.86.)

25.02			Азырал амытаннарнын хуу аттарына улуг ужук.	91-96	1	Чаа тема.	Азырал амытаннарнын хуу болгаш ниити аттарын ылгап билири, хуу аттарны улуг ужук-биле бижири.	Азырал амытаннарнын хуу аттарына улуг ужук.	Билири: азырал амытаннар дугайында чугаа тургузуп билири. Билип алыры: азырал амытаннарнын хуу аттарын билири.	Предметти г, сюжеттиг чуруктар.	Азырал амытаннар дугайында чугаа тургузуп билири.	M240 (ар.93)
4.03			Чурттар,хоорайлар,суурлар,кудумчулар,хемнер аттарына улуг ужук.	97-100	2	Чаа тема.	Географтыг аттарга улуг ужукту хереглэрин таньштырары, чагаага адрес бижип билирин ооредири.	Чурттар,хоорайлар,суурлар,кудумчулар,хемнер аттарына улуг ужук.	Билири: бодунун чурттап турар черинин дугайында чугаа тургузуп билири. Билип алыры: географтыг аттарга улуг ужукту бижири.	Географты г карта.	Бот ажыл.	M253 (ар.99), M255 (ар.100)
11.03			Хыналда диктант.		1	Катап таашкын.	Адап берген домактарны шын дыннап болгаш бижип билирин хынаары, уругларнын бижимел чугаазын сайзырадыры.	Шын бижилгенин дурумнери.	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынап билири.		Диктант.	
			Частырыглар-биле ажыл.		1	Быжы глаашкын.	Диктантыда кылган частырыгларын тайылбырлап тургаш эдери, бижимел чугаазын сайзырадыры.	Шын бижилгенин дурумнери.	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.	Таблицала р.	Бодунун болгаш эжинин харызын унелеп билири.	M252 (ар.99)
18.03	Торел состер.	Торел состер дугайында билиг.	100 - 101	1	Чаа тема.	Торел состер дугайында ниити билигни бээри,оларнын ылгавыр демдектерин таньштырары.	Торел состер.	Билири: самбырада бижээн домактарны шын, аянын номчууру, состернин домейлешкек кезээн эскерери. Кылып билири: торел состернин утказын билип алыры, оларнын ниити кезээн тып ооренири.	Предметти г чуруктар.	Аянын, тода номчууру.	M259 (ар.101)	
		Торел состерни домак ишгинден тывары.	102 - 103	1	Катап таашкын.	Торел состерни домак ишгинден тып, оларнын ниити кезээн ангылап ооредири.	Торел состер.				M266 (ар.102)	

01.04	-ла,-ле,-на,-не деп состерни шын бижири	-ла,-ле,-на,-не деп с=стерни шын бижири.	106 - 109	2	Чаа тема.	-ла,-ле,-на,-не деп артынчыларны мурнунда турар созунге дефис демдек-биле (-) тудуштуруп бижирин билиндирери, оларны чугаага ажыглаарын таныштырары.	-ла,-ле,-на,-не деп артынчы состерни шын бижири.	Билири:кол сос болгаш соглекчини тып билири. Кылып билири: артынчы состерни шын бижири ооредири.	Таблица.	Бот ажыл.	M280 (ар.107) M285
8.04	-даа деп состу шын бижири.	-даа деп состу шын бижири.	109 - 111	1	Чаа тема.	-даа деп артынчы сос мурнунда турар созунге дефис демдек-биле (-) тудуштуруп бижирин билиндирери, оларны чугаага ажыглаарын таныштырары.	-даа деп артынчы состу шын бижири.				Карточкал ар-биле ажыл.
15.04	Домак.	Домак- чугаанын эгэ хемчээ.	111 - 113	1	Чаа тема.	Домак дугайында ниити билиг-биле таныштырары, харылзажылга уезинде домактын ролюн билиндирери, домакта состерни шын тургузуп ооредири.		Билири:аас-биле домактар чогаадып билири. Билип алыры: Харылзажылга уезинде домактарны шын, чараш кылдыр тургузуп билирин чедип алыры.	Состерлиг карточкала р.	Бот ажыл.	M 296 (ар.113)
22.04		Домактын чугула кежигуннери. Кол сос, соглекчи.	118 - 120	2	Чаа тема.	Домактын чугула кежигуннери- кол сос-биле соглекчи дугайында билиндирери, домакта кымнын азы чоннун дугайында чугаалап турарын тып билирин чедип алыры.	Домактын чугула кежигуннери.	Билири: аас болгаш бижимел-биле домактар чогаадып билири, дурумун ажыглап билири. Кылып билири: домактын чугула кежигуннерин айтырыгларын барымдаалап тып билири, кол сос болгаш соглекчинин адаан шыйып билири.	ооредигли г оюннар.	Кол сос болгаш соглекчин и тыварынга ажылдар.	M313 (ар.121); M317 (ар.122) M322
29.04		Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес домактар. (ниити бодуун билиг)		1	Чаа тема.	Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес домактар дугайында эге билиглер-биле таныштырары, аас болгаш бижимел-биле домактар чогаадып билирин чедип алыры.					Домактар чогаадыр.

13.05			Чугаа сайзырадылгазы. Чурук-биле ажыл.		1	Катаптаашкын.	Сюжеттиг чурукка аас болгаш бижимел чугаа тургузары, чугаада домактарнын дараалашкаан сагырын катаптаары.	Чугаа сайзырадылгазы.	Билири: чурукка хамаарыштыр аас болгаш бижимел-биле домактар тургузуп билири. Билип алыры: Домактарны шын тургузуп, бижик демдектерин сагып билирин катаптаары.	Сюжеттиг чурук-биле ажыл.	Чугаа тургузары.	M295 (ар.112)
20.05.			Хыналда диктант.		1	Быжы глаашкын.	Адап берген домактарны шын дыёнап болгаш бижип билирин хынаары, уругларнын бижимел чугаазын сайзырадыры.	Шын бижилгениё дурумнери.	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынап билири.	Грамматик тиг онаалгалар .	Диктант.	
27.05.			Частырыглар-биле ажыл.		1	Быжы глаашкын.	Диктантыда кылган частырыгларын тайылбырлап тургаш эдери, бижимел чугаазын сайзырадыры.	Шын бижилгенин дурумнери.	Билири: частырыглар болгаш оларга хамаарышкан дурумнерни таарыштырып билири. Билип алыры: Бодунун ажылын хынап болгаш унелеп билири.	Таблицалар. Карточкалар-биле ажыл.	Арыг, чазыг чок бижип билири.	M378 (ар140)

Тыва дыл башкылаарыга ооредилге-методиктиг комплекс:

1. Тыва дыл ному И.Ч.Эргил-оол, Н.Ч.Дамба, Н.М.Ондар
2. Тыва дыл. Ажылчын кыдырааш. Н.Ч.Дамба, С.А.Монгуш
3. Диктантылар болгаш эдертиглер чыындызы. А.А.Алдын-оол
4. Тыва дыл башкылаарыга «Методиктиг сумелер»
5. Тывызыктар, улегер домактар
6. Журнал «Башкы»
7. Таблицаалар